

Гасенко Л. В. /к. е. н./
Дніпродзержинський державний
технічний університет

Нагорняк В. Ф.
ПАТ «Дніпровський меткомбінат»

Оцінка забезпечення конкурентоспроможності металургійного підприємства

На підставі виконаного дослідження динаміки стратегічних показників діяльності ПАТ «Дніпровський меткомбінат», а також показників ефективності діяльності та фінансових показників за період 2007-2012 роки, аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства виявлені стратегічні та тактичні проблеми ПАТ «Дніпровський меткомбінат», на які мають бути спрямовані зусилля вищого керівництва з метою підвищення конкурентоспроможності продукції комбінату. Іл. 1. Табл. 2. Бібліогр.: 9 найм.

Ключові слова: конкурентоспроможність, чорна металургія, показники, металопродукція, експорт, реконструкція, структурні зміни

On the basis of study of the dynamics of strategic rates PJSC «Dnipro Steel», as well as performance indicators and financial performance for the period of 2007-2012 years, the analysis of external and internal environment of the company identified strategic and tactical problems of PJSC «Dnipro Steel», which should be afforded by the senior management, with the aim of improving the competitiveness of the production made.

Keywords: competitiveness, iron and steel, indicators, metal products, export, reconstruction, structural changes

Постановка проблеми в загальному вигляді

Найголовнішою причиною, що стримує нині входження України до світового господарства, є досить низька конкурентоспроможність її продукції на міжнародних ринках [1].

За даними Світової асоціації сталі (WSA) [2], Україна займає восьму сходинку серед світових виробників чавуну та сталі і другу – серед країн СНД, завдяки наявності у країні великих металургійних підприємств. В останні роки підприємства гірничо-металургійного комплексу країни поставляли на світовий ринок до 80-85 % виробленої продукції. Металургія була й залишається провідною галуззю промисловості України. Обсяги її виробництва забезпечують більше 20 % ВВП країни [3].

За матрицею стратегічного позиціонування підприємств гірничо-металургійного комплексу України «Рентабельність – Продуктивність активів» [4] ПАТ «Дніпровський меткомбінат» знаходиться у сегменті «Регіональні лузери», тобто низькоефективні виробники певних видів масової продукції стандартної або низької якості для традиційних або застарілих галузей, власники застарілих потужностей чи технологій, що потребують оновлення, з активним чи помірним експортом.

На підприємстві проводиться та постійно удосконалюється робота з розробки внутрішніх стандартів системи менеджменту якості. В 2003 році впроваджений Стандарт підприємства СТП 230-18-03 «Внутрішні перевірки Системи менеджменту якості». В 2007 році впровадже-

ний Стандарт підприємства СТП 230-19-07 «Цілі у сфері якості. Аналіз функціонування системи менеджменту якості». В 2013 році впроваджений Стандарт підприємства СТП 230-36-2013 «Порядок проведення аналізу роботи комбінату з якості продукції».

Проблеми конкурентоспроможності підприємств чорної металургії України знаходяться у нерозривному зв'язку з вирішенням проблем економічного зростання України в цілому. Важливими чинниками підвищення конкурентоспроможності економіки України загалом та підприємств чорної металургії на світових ринках мають стати: сприятливе підприємницьке середовище, інвестиційний клімат, прозора й необтяжлива податкова система та відносно дешева, порівняно з розвинутими країнами, робоча сила [1].

Підвищення конкурентоспроможності підприємства з урахуванням напрямів стратегічної політики України на шляху інтеграції до світового ринку потребує виконання аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища ПАТ «Дніпровський меткомбінат», який дозволить виявити коло стратегічних та тактичних проблем, на вирішення яких необхідно спрямувати зусилля вищого керівництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вагомий внесок у дослідження проблеми розвитку управління конкурентоспроможністю підприємств у працях вітчизняних і зарубіжних вчених [4-9].

Загальна мета дослідження

Ціллю статті є аналіз результатів діяльності підприємства та дослідження шляхів удосконалення управління конкурентоспроможністю металургійного підприємства, забезпечення випуску продукції, що відповідає заданим вимогам конкуренції на ринку за умови мінімізації витрат, стимулювання зовнішньоекономічної діяльності ПАТ «Дніпровський меткомбінат».

Основні результати дослідження

Особливості чорної металургії, як базової галузі індустрії України, складаються у винятковій фондємкості й матеріалоемності металургійної продукції, складності технологічних процесів, що в остаточному підсумку дозволяє вважати ступінь внутрішньогалузевої конкуренції на внутрішньому ринку досить невисоким. Основне завдання підприємства може бути вирішене за допомогою розширення зовнішньоекономічної діяльності. З цією метою необхідна значна маркетингова робота для освоєння нових ринків збуту й налагодження тісних зв'язків зі споживачами металопрокату в країнах ближнього зарубіжжя й Європейського Союзу.

ПАТ «Дніпровський меткомбінат» розпочав реалізацію Програми технічного переоснащення та реконструкції в 2006 році. За попередніми оцінками завершення програми планувалось на

2010 рік, проте світова фінансово-економічна криза внесла досить значні корективи в строки її виконання. В результаті у 2012 році прийнята Програма реконструкції і технічного переозброєння ПАТ «Дніпровський меткомбінат» на 2013-2025 роки.

Часткова реалізація програми технічного переозброєння, високий рівень конкуренції на світовому ринку металопродукції та світова економічна криза ставлять підприємство у критичне становище з пошуками додаткових ринків збуту. Стратегічні показники діяльності ПАТ «Дніпровський меткомбінат» за 2007-2012 роки (табл. 1) свідчать про наявність достатньої кількості проблем у підприємства, на які найближчим часом необхідно спрямувати зусилля вищого керівництва.

Частка внутрішнього ринку металопродукції, яка зберігалась постійною у 2007-2008 роках, і навіть зросла в 2009 році на 2,5 %, зменшилась у 2010-2012 роках. Питома вага експорту металопродукції зменшилась у 2012 році більш ніж у п'ять разів у порівнянні з 2007 роком.

Динаміка обсягів виробництва металопродукції в натуральному виразі демонструє їх зниження за період 2008-2010 років, і тільки у 2012 році цей показник зріс майже на 20 % у порівнянні з 2010 роком. В 2010 році завершений етап реконструкції конвертерного цеху підпри-

Таблиця 1

Узагальнюючі показники виробничо-фінансової діяльності ПАТ «Дніпровський меткомбінат»

Показники оцінки	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік
1. Стратегічні показники						
1.1 Частка внутрішнього ринку металопродукції, %	11,3	11,3	14,8	9,3	10,3	10,9
1.2 Обсяг виробництва металопродукції, тис. т	3332	2941	3304	2745	3136	3261
1.3 Обсяг продажу, млн грн.	7902,6	10215,4	9380,5	13658,4	17490,1	14478,2
1.4 Питома вага експорту в реалізації продукції, %	42,4	56,7	21,4	21,4	12,6	8,1
1.5 Чистий прибуток (збиток), млн грн.	538,5	91,6	-1064,1	-1223,3	-1790,0	-1668,5
1.6 Рентабельність продажу, %	9,4	3,6	-0,1	-3,1	-4,2	-2,6
2. Ефективність виробничої діяльності						
2.1 Витрати на виробництво 1т металопродукції, грн.	1806,18	2826,83	2511,12	3786,23	4932,92	4571,18
2.2 Середня ціна 1 т металопродукції (без ПДВ), грн.	2219,96	3317,24	2475,27	3770,88	4756,88	4274,80
2.3 Фондовіддача, грн./грн.	3,202	3,849	2,700	3,162	4,315	3,775
2.4 Витрати на 1 грн. чистого доходу від реалізації, коп.	84,8	87,9	100,1	103,2	104,4	102,7
2.5 Продуктивність праці, т/чол.	180,4	164,9	201,4	166,2	197,4	233,91
2.6 Середньодобове виробництво (товарний прокат), т	9214	7784	5737	4360	3631	3248
2.7 Коефіцієнт використання виробничої потужності:						
- виробництво сталі, %	95,2	94,7	98,5	78,7	91,3	82,7
- виробництво прокату, %	82,2	80,7	64,2	55,2	46,3	53,1
3. Фінансовий стан						
3.1 Коефіцієнт автономії	0,532	0,522	0,405	0,177	- 0,037	-0,253
3.2 Коефіцієнт фінансової стійкості	0,562	0,604	0,478	0,238	-0,044	-0,241
3.3 Коефіцієнт поточної ліквідності	1,097	1,388	0,887	0,666	0,797	0,556
3.4 Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,009	0,007	0,0004	0,0004	0,0061	0,0002
3.5 Коефіцієнт термінової ліквідності	0,385	0,549	0,462	0,408	0,724	0,436
3.6 Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	4,07	3,35	3,31	4,19	2,34	1,92

Динаміка структури металопродукції ПАТ «Дніпровський меткомбінат»

Найменування видів продукції	Питома вага в обсязі виробництва, %					
	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Сталь товарна (заготівка МБЛЗ)	1,1	5,8	36,0	37,0	54,3	71,0
Квадратна заготівка	48,2	56,9	40,8	36,5	15,0	2,4
Трубна заготівка	-	-	-	6,3	9,3	6,4
Сортовий прокат і спеціальні профілі	42,6	33,8	21,9	15,1	18,0	17,1
Інша продукція	8,1	3,5	1,3	5,1	3,4	3,1

емства, що значно збільшило випуск заготовки з машин безперервного лиття заготовки (МБЛЗ), яка користується попитом на міжнародному ринку металопродукції.

Результати світової фінансової кризи відбилися, у першу чергу, на зниженні показників прибутковості підприємства. В 2009 році величина чистого збитку ПАТ «Дніпровський меткомбінат» склала 1064,1 млн грн., в 2011 році його значення збільшилось на 68,2 % і склало 1790,0 млн грн.

Рентабельність продажу, розрахована відношенням валового прибутку до собівартості реалізованої продукції, також свідчить про збитковість основної діяльності підприємства, починаючи з 2009 року. Результати діяльності у 2009-2012 роках свідчать про нагальну потребу зміни сортаменту металопродукції, що вимагає технічного переозброєння та реконструкції комбінату.

Незабезпеченість прокатних станів замовленнями на виробництво товарної продукції та різке зниження цін на металопродукцію на світовому ринку, починаючи з серпня 2008 року, вчинили вплив на коефіцієнт використання виробничої потужності по прокату, який зменшився з 82,2 % у 2007 році до свого мінімального значення 46,3 % у 2011 році.

Що стосується коефіцієнта використання виробничої потужності по виробництву сталі, його значення після зниження до 78,7 % у 2010 році значно збільшилось у 2011-2012 роках в результаті введення в експлуатацію МБЛЗ після закінчення першої черги реконструкції конвертерного цеху. Скорочення попиту на сортовий прокат частково відшкодовано заготівкою МБЛЗ. В результаті динаміка структури металопродукції комбінату суттєво змінилась (табл. 2).

За період, що аналізується, питома вага сталі товарної (заготівка МБЛЗ) в загальному обсязі

зі металопродукції зросла від 1,1 % у 2007 році до 71,0 % у 2012 році при зменшенні частки квадратної заготовки та сортового прокату.

Слід зазначити, що структурні зміни позитивно впливають на собівартість металопродукції в цілому, оскільки заготівка з МБЛЗ менш трудомістка у порівнянні з сортовим прокатом. Проте динаміка росту цін на сировину та паливо випереджає динаміку росту цін на металопродукцію. Пояснення цьому – нестабільність цін на ринку залізорудної сировини і палива (коксу доменного), регулярне невиконання національними постачальниками плану забезпечення комбінату ресурсами в результаті наявності їх дефіциту.

Співставлення ціни та собівартості основних видів металопродукції у 2011 році свідчить про їх збитковість за всіма основними позиціями (рисунок).

В результаті спостерігається перевищення собівартості реалізації над чистим доходом від реалізації (див. табл. 1). В 2009-2011 роках значення показника витрат на 1 грн. чистого доходу від реалізації складало від 100,1 коп. у 2009 році до 104,4 коп. у 2011 році.

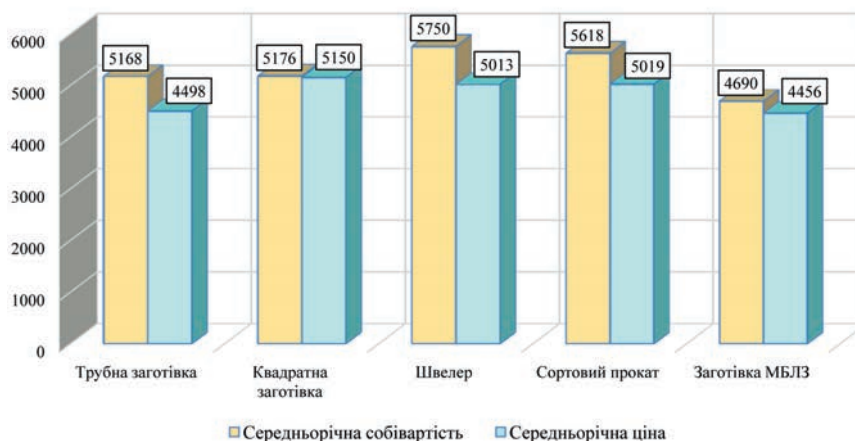

Рисунок. Порівняльний аналіз собівартості та цін на металопродукцію ПАТ «Дніпровський меткомбінат» в 2011 році

Фінансовий стан підприємства визначається переліком фінансових коефіцієнтів, наведених у динаміці (див. табл. 1).

Коефіцієнт автономії характеризує незалежність підприємства від позикових джерел. Визначається відношенням власного капіталу до валюти балансу. Показує питому вагу власних коштів у загальній сумі фінансових ресурсів підприємства.

Значення коефіцієнта автономії у 2007-2008 роках відповідає нормативному (що не менше 0,5). Починаючи з 2009 року динаміка показника є вкрай негативною, а в 2011-2012 роках спостерігається його від'ємне значення, оскільки збитки підприємства перевищують величину джерел власного капіталу, що є в наявності підприємства.

Коефіцієнт фінансової стійкості, що визначається відношенням суми власного капіталу та довгострокових фінансових зобов'язань до валюти балансу характеризує ступень ефективності використання капіталу, вкладеного в активи підприємства. Тобто показує, яка частина активів фінансується за рахунок стійких джерел. Нормативне значення коефіцієнта – не менш 0,75. Значення коефіцієнта свідчить про відсутність сталого фінансового стану підприємства.

Від'ємне значення коефіцієнта фінансової стійкості у 2011-2012 роках пояснюється значним зростанням поточних зобов'язань підприємства, які збільшились у 2011 році в 3,6 рази у порівнянні з 2010 роком. Основна сума збільшення одержана за рахунок інших поточних зобов'язань, зокрема, за розрахунками за договором поручительства. Корпорація «Індустріальний Союз Донбасу» в 2011 році кредитувало підприємство з метою забезпечення оборотними коштами та стабілізації його діяльності.

Фінансові коефіцієнти поточної, термінової, абсолютної ліквідності, що оцінюють ліквідність та платоспроможність підприємства, відображають у динаміці негативну тенденцію до зменшення, а їх значення нижче нормативного за весь період, що аналізується.

У зв'язку з світовою фінансовою кризою, важким фінансовим становищем і нестачею власних оборотних засобів, на протязі 2009-2012 років комбінат відчував нестачу коштів для розрахунків з постачальниками за сировину, обладнання та інші матеріальні цінності, з підрядниками за надані послуги, виконані роботи, що призвело до утворення матеріальної картотеки. Все це не дозволяло підприємству застосовувати стратегію загального лідерства за витратами, глобальна мета якої – конкурентна перевага у витратах.

Проведений аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища дозволив виявити коло стра-

тегічних та тактичних завдань ПАТ «Дніпровський меткомбінат», на вирішення яких необхідно спрямувати зусилля вищого керівництва, зокрема:

- розширення асортименту найдефіцитніших видів металопродукції з метою завоювання частки внутрішнього ринку на базі технічного переоснащення та реконструкції комбінату;

- розширення асортименту високоліквідних видів металопродукції з метою завоювання частки ринку країн СНД та дальнього зарубіжжя на базі технічного переоснащення виробництва досконалішими технологіями і обладнанням;

- розробка дієвого механізму контролю за собівартістю виробленої продукції, який спрямований на зниження витрат і одержання запланованого прибутку; посилення контролю за процесом виробництва з метою поліпшення якості металопродукції;

- удосконалення діяльності підприємства з розробки внутрішніх стандартів Системи менеджменту якості комбінату, проведення аудиту в структурних підрозділах комбінату з метою забезпечення випуску продукції відповідно до вимог нормативних документів і контрактів;

- підготовка до сертифікації нових конкурентоспроможних видів металопродукції національними та міжнародними органами сертифікації;

- здійснення сертифікації конкурентоспроможних видів металопродукції з метою розширення світових ринків збуту й одержання прибутку;

- застосування для оцінки конкурентоспроможності металопродукції міжнародного стандарту «ISO 10004. Менеджмент якості. Задоволеність споживачів. Керівництво з моніторингу та виміру».

Висновки

Виконане дослідження дозволило виявити коло проблем в діяльності ПАТ «Дніпровський меткомбінат», серед яких скорочення обсягу продажу металопродукції за рахунок значного зменшення частки експорту; випереджальне зростання витрат на виробництво тонни металопродукції у порівнянні з ціною; зростання собівартості продукції за рахунок матеріальних витрат; збиткова діяльність підприємства; значний дефіцит власних джерел формування оборотного капіталу та нестійкий фінансовий стан підприємства.

Причинами такого становища підприємства є:

- економічна ситуація на світових ринках та проблеми економічного зростання України;

- часткова реалізація програми технічного переозброєння і реконструкції комбінату, що не

дозволяє підприємству забезпечити конкурентоспроможність продукції на світовому ринку;

- зростання цін на залізорудну сировину і паливно-енергетичні ресурси в гірничо-металургійному комплексі України та дефіцит ресурсів на внутрішньому ринку залізорудної сировини і палива.

Бібліографічний список

1. Жилияєва Н. М. Перспективи підвищення конкурентоспроможності економіки України: галузеві і регіональні пріоритети / Н. М. Жилияєва // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4. – С. 51-59.

2. World Steel Association [Електронний ресурс]: Режим доступу: www.worldsteel.org.

3. Статистика [Електронний ресурс]: / Державний комітет статистики України. – Режим доступу: www.stat.gov.ua.

4. Громова Я. А. Стратегічне маркетингове позиціонування металургійної галузі України на світовому ринку і перспективи її розвитку / Я. А. Громова // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 5. – С. 72-82.

5. Воронкова А. Е. Управлінські рішення в забезпечення конкурентоспроможності підприємства: організаційний аспект: монографія / А. Е. Воронкова, Н. Г. Калюжна, В. І. Отенко. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2008. – 512 с.

6. Кузьмін О. Є. Система управління конкурентоспроможністю підприємства / О. Є. Кузьмін // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Львів: Національний лісотехнічний університет України. – 2010. – С. 112-117.

7. Портер М. Е. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / Майкл Е. Портер; [пер. с англ.]. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 454 с.

8. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку. Монографія: У 2 т. / За заг. ред. Д. Г. Лук'яненка, А. М. Поручника. – К.: КНЕУ, 2006. – Т. 1 – 810 с., Т. 2. – 590 с.

9. Макаренко М. В. Технологія управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства / М. В. Макаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4. – С. 114-119.

Поступила 22.09.2014

АВТОРАМ!

Продажа авторских экземпляров журнала.

контактный телефон: 056-744-81-66

(факс): 0562-46-12-95